

Anders Vredin mfl, Docent i nationalekonomi, ordförande SNS konjunkturråd

Se över det kommunala balanskravet

Överskottsmålet för den statliga budgeten har tjänat Sverige väl. Men det är inte självklart att samma sak kan sägas om det kommunala budgetbalanskravet. Kommunerna tvingas att skära ned i dåliga tider och uppmuntras att spendera i goda tider, när de helst borde göra tvärtom, skriver SNS:s Konjunkturråd.

Vi i SNS konjunkturråd 2012 har undersökt de regleringar som påverkar den makroekonomiska stabiliteten i Sverige. En betydelsefull reglering som ibland förbises är just det kommunala balanskravet.

De kommunala utgifterna motsvarar cirka 23 procent av BNP, vilket utgör nästan hälften av den offentliga sektorns utgifter. Av den offentliga konsumtionen utgörs drygt 70 procent av kommunal konsumtion. Kommunernas beslut får följaktligen stor betydelse för hela ekonomin.

Enligt kommunallagen är god ekonomisk hushållning ett överordnat mål för kommunerna. Detta är gott så! Men år 2000 kompletterades lagen med ett krav på kommunerna att budgetera för intäkter som minst uppgår till nivån på de budgeterade utgifterna under året. Ett eventuellt underskott måste täckas av överskott de följande åren. Men om ett överskott uppstår vid årets slut får det inte användas för att kompensera för framtida underskott. Kommunen får med andra ord inte spara i ledorna under goda tider för att kunna spendera i dåliga tider.

Kravet att kommunerna ska gå med noll-resultat över tid kan vid en första anblick tyckas milt jämfört med det krav som åläggs staten om att ha ett budgetöverskott på en procent över konjunkturcykeln. Det kommunala budgetbalanskravet är dock betydligt mindre flexibelt, just eftersom det inte är anpassat till konjunktursvängningarna.

Detta är inte bara ett problem för den enskilda kommunen. Arbetsinkomsterna samvarierar kraftigt med konjunkturutvecklingen, samtidigt som de utgör kommunernas viktigaste inkomstkälla via kommunalskatten. Det finns därför en påtaglig risk att kommunernas samfälliga ekonomiska beslut, till följd av dagens regelverk, förstärker konjunktursvängningarna. Kommunerna tvingas att skära ned i dåliga tider och uppmuntras att spendera i goda tider, när de helst borde göra tvärtom.

Vår granskning av svenska konjunkturcykeldata ger visst empiriskt stöd åt hypotesen att kommunerna agerar procykliskt och på så sätt förstärker konjunktursvängningarna. Så skedde även under den senaste ekonomiska nedgången 2009.

Våren 2010 tillsattes därför en statlig utredning kring problematiken med kommunernas procykliska beteende. Utredarens förslag (*SOU 2011:59*) blev att ge kommunerna större möjligheter att utjämna sitt nettoresultat över tiden, samt att införa en fond för stabilisering av de kommunala intäkterna vid en djupare kris. Även vi i SNS Konjunkturråd menar att det är önskvärt att lätta upp balanskravet så att kommunerna ges ett något större utrymme till resultatutjämning mellan åren.

Men av flera anledningar är det förmodligen inte önskvärt att helt decentralisera ansvaret för att stabilisera den kommunala verksamheten över konjunkturcykeln. En utjämning av kommunernas intäkter över tiden vore därför önskvärd.

I likhet med remissinstanser som Finanspolitiska rådet, Riksgälden och Statskontoret menar vi i SNS Konjunkturråd att en sådan intäktutjämning bör ske automatiskt via de generella statsbidragen – inte som idag på regeringens nåder. Att automatiskt justera intäkterna vore naturligare än den föreslagna fondlösningen. Ett sådant förslag bör i varje fall utarbetas och analyseras innan det nuvarande regelverket reformeras.

Fotnot: Artikelförfattarna är samtliga medlemmar i Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, SNS, konjunkturråd.

Anders Vredin mfl, Docent i nationalekonomi, ordförande SNS konjunkturråd

Martin Flodén, Professor i nationalekonomi, Stockholms universitet

Anna Larsson, Fil dr nationalekonomi, Stockholms universitet

Morten O Ravn, Professor i nationalekonomi, University College London